



**Олександр Олександрович БРИГІНЕЦЬ**

д.ю.н., професор, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4058-7566>

e-mail: [BriginetsO@meta.ua](mailto:BriginetsO@meta.ua)

## АДВОКАТ ЯК ПРЕДСТАВНИК У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА МИТНОЇ СПРАВИ

*У статті розкрито роль та проблематику визначення особливостей діяльності адвоката як представника у сфері оподаткування та митної справи як однієї з умов розбудови сучасного демократичного суспільства в Україні. Визначено, що важливим напрямом діяльності держави є обов'язок всіляко підтримувати та забезпечувати захист прав і законних інтересів людини та громадянина, що частково досягається за рахунок діяльності адвокатури. Доведено, що адвокатура, не маючи відношення до державного апарату чи до органів місцевого самоврядування, має законні повноваження протистояти інтересам публічних суб'єктів та їх адміністративному ресурсу.*

**Ключові слова:** адвокат, правнича допомога, митна справа, оподаткування, податкові правовідносини, митні правовідносини, суб'єкт податкових правовідносин, адвокатура, адміністративне право, адміністративно-правове регулювання, податок

### ВСТУП

Відродження економіки України у повоєнний період може бути проведено швидко та ефективно за рахунок розумного управління правовими механізмами, одним з яких безумовно є адвокатура. З практичної діяльності адвокатів відомо, що для бізнесу податкові та митні спори є одними з найтяжчих та найскладніших категорій справ, де необхідна допомога досвідченого юриста. Особливість таких суперечок полягає в тому, що вони ініціюються для оскарження рішень як Державної податкової служби України (ДПСУ), так і Державної митної служби України – органів, що наповнюють лівову частину державного та інших бюджетів України. Досить часто на вирішення спірних питань з податковою та митною службами може піти чимало часу й зусиль, що нерідко призводить до втрат коштів і товару, або зриву важливих угод. Саме адвокат з податкових спорів і митних спорів є одним з ключових суб'єктів, який, стаючи на сторону бізнесу, може врівноважити шанси на позитивне вирішення спірних питань, або, в крайньому разі, хоча б допомогти мінімізувати негативні наслідки розглядів таких справ. У суті в таких непростих спорах, навіть мінімальні законні переваги у вигляді адвоката-професіонала, можуть допомогти довести власну правоту.

**МЕТА** статті – визначення особливостей вирішення проблем діяльності адвоката як законного представника у сфері оподаткування та митної справи.

### МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття базується на працях вітчизняних і зарубіжних вчених, а також на матеріалах періодичних видань, статистичних збірниках. У дослідженні застосовано методи аналізу і синтезу, порівняння та узагальнення, а також низка інших методів.

### РЕЗУЛЬТАТИ

Співпраця адвоката з ДПСУ розпочинається ще задовго до допомоги його першому з власних клієнтів. Зокрема, фізичні особи, які мають намір провадити незалежну професійну діяльність, підлягають взяттю на облік як самозайняті особи – платники податків та є платниками єдиного внеску, що прямо передбачено Подат-

ковим кодексом України (ПКУ) (ст. 63) [1] та ст. 4 Закону «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [2]. Під таку діяльність підпадає й адвокатська діяльність, на що й звертає постійно увагу ДПСУ. Відповідно до Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатська діяльність може здійснюватися фізичною особою індивідуально, у формі адвокатського бюро, у формі адвокатського об'єднання. Зрозуміло, що для адвоката, який має широкую клієнтську базу, можливість використовувати найману працю більшої кількості помічників та інших працівників у певних випадках є важливим фактором. У своїй суті адвокатське бюро є формою індивідуальної адвокатської діяльності. Спільною ознакою між колективною формою (адвокатське об'єднання) та адвокатським бюро є те, що вони обидва є юридичними особами. Адвокат, який здійснює адвокатську діяльність індивідуально, є самозайнятою особою [3]. Відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» вирішується проблема подвійного оподаткування самозайнятих осіб. Від подвійної сплати ЄСВ звільнюються самозайняті особи, які здійснюють професійну діяльність (особи, які займаються науковою, літературною, артистичною, художньою, освітньою або викладацькою діяльністю, а також медичною, юридичною практикою, зокрема адвокатською, нотаріальною діяльністю), в разі їх одночасної реєстрації також як фізичних осіб підприємців (ФОП). Згідно з вищезгаданим законом особа самостійно обирає, платити ЄСВ як ФОП або як самозайнята особа. Податкові органи вважають, що обов'язок адвоката стати на облік у контролюючому органі як особи, яка провадить незалежну професійну діяльність, виникає за сукупності двох умов: адвокатська діяльність здійснюється індивідуально; така діяльність не припинена (зупинена). В такому разі адвокат повинен сплачувати податок на доходи фізичних осіб та військовий збір. Податок на доходи можливо сплачувати у зменшеному розмірі з огляду на вирахування з доходу адвоката витрат виробничого характеру. Так адвокат може знизити обсяг об'єкта оподаткування за рахунок вирахування з його складу, наприклад, витрат на

оплату праці помічника адвоката, витрат на оренду офісу тощо [1; 2]. Але позиція податкових органів є дискусійною, бо якщо адвокат, отримавши свідоцтво, не здійснює і не планує здійснювати адвокатську діяльність індивідуально (наприклад, працює за наймом на підставі трудового договору), то на облік у податкових органах як самозайнята особа такий адвокат може не ставати [4].

Відмітимо, що діюче законодавство не містить заборони на право адвоката брати участь у підприємницькій діяльності. Саме тому на практиці достатньо поширеними є випадки реєстрації адвоката як ФОП-а зі спеціалізацією надання послуг та діяльності у сфері права. В такому разі відповідно до приписів ПКУ ФОП має право на пільговий режим – оподатковуватись єдиним податком відповідно до групи оподаткування. Тоді адвокати під час представництва у суді інтересів клієнтів пред'являють посвідчення адвоката та за необхідністю ордер, однак договір про надання правової допомоги укладають від імені ФОП [4]. Такі дії дають адвокату змогу заощаджувати кошти, сплачуючи замість податку на доходи фізичних осіб та військового збору єдиний податок.

У здійсненні власної професійної діяльності адвокати зіткнулися ще з однією проблемою: відповідно до ст. 7 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», якщо таким платником не отримано дохід (прибуток) у звітному кварталі або окремому місяці звітного кварталу, такий платник зобов'язаний визначити базу нарахування, але не більше максимальної величини бази нарахування єдиного внеску, встановленої вищезгаданим Законом. Водночас сума єдиного внеску не може бути меншою за розмір мінімального страхового внеску [2]. Тобто навіть якщо адвокат не працював за спеціальністю певний проміжок часу, то в розумінні податкових органів за такий період адвокат повинен сплачувати податки, хоч він не отримував прибутків за такий період. Як бачимо, взаємовідносини з податковими органами у адвокатів завжди непрості.

Також адвокатське бюро та адвокатське об'єднання як юридичні особи можуть бути податковими агентами. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» та ПКУ адвокатське бюро та адвокатське об'єднання сплачують податки та ЄСВ за працевлаштованих адвокатів та інших працівників [1; 3; 5].

Досить часто невід'ємним складником професійної діяльності податкових адвокатів є допомога їх у вирішенні митних спорів. Митні спори зазвичай стосуються таких ситуацій: помилки, допущені під час митного оформлення; відмова органом приймати заповнену митну декларацію; відмова митницею повернути аванс або надміру виплачену грошову суму; неправильно визначена митна вартість товарів; зміна коду УКТЗЕД неп-

равомірно або з порушеннями законодавства [6]. Адвокат з митних спорів допомагає оскаржити незаконно прийняті рішення та довести правоту дій клієнта. Участь фахівця у спорах з митницею є інструментом, завдяки якому фізичні чи юридичні особи як клієнти адвокатури можуть повернути конфіскований товар, визначити фактичну вартість товару. Адвокат з митних спорів займається вивченням документів та допомогою у збиранні доказів, необхідних для оскарження неправомірних рішень та дій митної служби. Зокрема, будь-які неправомірні дії з боку митних органів можуть бути оскаржені в суді, як це закріплено ст. 6 у Кодексу адміністративного судочинства України [7].

## ВИСНОВКИ

У сучасних непростих умовах розвитку України особливо важливим залишається виконання державою завдання із забезпечення доступу людей до справедливого правосуддя. І ключову роль у підтримці особи в доволі складних процесуальних справах оподаткування та/чи митної справи відіграє адвокатура, яка є невід'ємним елементом кожного демократичного суспільства, який покликано захищати основні права людини. Безперечно, адвокат як професійний захисник і представник інтересів клієнта безпосередньо зацікавлений у вирішенні справи на користь підзахисної особи [8]. З цією метою правовий статус адвоката прямо пов'язано з розв'язанням конфліктів у публічно-правовій сфері (зокрема, у сфері оподаткування та митної справи). Водночас відокремленість адвокатури від владних структур дає адвокату змогу більш ефективно протистояти інтересам публічних суб'єктів та їх адміністративному ресурсу. Досить часто адвокат постає як фахівець, що обізнаний у сферах податкового та митного законодавства, а також володіє певними лідерськими якостями, що дають змогу організувати різносторонній підхід до поставлених цілей та задач, продемонструвати вміння знайти правильний вихід з тієї чи іншої ситуації, який би задовольняв інтереси як платника податків, так і держави. Адже представляти інтереси клієнта у доволі складних справах, пов'язаних з податковими та/чи митними спорами для адвоката є у суті способом управління ситуацією, оперування знаннями різних сфер та здатністю запропонувати найоптимальніший варіант ведення діяльності. Надання якісних правових послуг у сфері митної справи і оподаткування в Україні завжди було надзвичайно важливою та актуальною справою, і далеко не кожен адвокат брався за вирішення таких питань. Тобто адвокатура, незважаючи на зростаючий на неї державного апарату, ефективно забезпечує захист фізичних та юридичних осіб незалежно від релігійних, ідеологічних та інших поглядів. Цей постулат, визначаючи місце адвокатури, є одним з визначальних у законодавстві держав-членів ЄС, увійти до складу якого так прагне наша держава.

### Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
3. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 р. № 5076-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/page2>
4. Товкун Л.В. Правове регулювання та особливості оподаткування самозайнятих осіб. *Порівняльно-аналітичне право*.

2016. № 2. С. 153–155.

5. Гвоздїй В. Методичні рекомендації з оподаткування адвокатської діяльності. Харків, 2017. 32 с.

6. Митний кодекс України: Кодекс України; Закон, Кодекс від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.

7. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України; Кодекс, Закон від 06.07.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.

8. Бригінець О.О. Адміністративно-правове забезпечення діяльності адвокатури як інституту, що надає правову допомогу на професійній основі. *Економіка. Фінанси. Право.* 2023. № 4. С. 6-8.

### **References**

1. Tax Code of Ukraine: Code of Ukraine; Law, Code of 02.12.2010 No. 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].

2. On the collection and accounting of a single contribution for mandatory state social insurance: Law of Ukraine of 08.07.2010 No. 2464-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text> [in Ukrainian].

3. On the bar and legal practice: Law of Ukraine of 05.07.2012 No. 5076-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/page2> [in Ukrainian].

4. Tovkun L.V. Legal regulation and features of taxation of self-employed persons. *Comparative analytical law.* 2016. No. 2. pp. 153–155. [in Ukrainian].

5. Hvozdi V. Methodological recommendations on taxation of legal activities. Kharkiv, 2017. 32 p. [in Ukrainian].

6. Customs Code of Ukraine: Code of Ukraine; Law, Code of 13.03.2012 No. 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> [in Ukrainian].

7. Code of Administrative Procedure of Ukraine: Code of Ukraine; Code, Law of 06.07.2005 No. 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text> [in Ukrainian].

8. Bryhinets O.O. Administrative and legal support for the activities of the bar as an institution providing legal assistance on a professional basis. *Economics. Finances. Law.* 2023. No. 4. pp. 6-8. [in Ukrainian].

### **Oleksandr BRYHINETS**

*Doctor of Legal Sciences, Professor, Leonid Yuzkov Khmelnytskyi University of Management and Law*

*ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4058-7566>*

*e-mail: [BriginetsO@meta.ua](mailto:BriginetsO@meta.ua)*

## **LAWYER AS A REPRESENTATIVE IN THE FIELD OF TAXATION AND CUSTOM**

*The paper reveals the role and issues of determining the specifics of the lawyer's activity as a representative in the field of taxation and customs affairs as one of the conditions for building a modern democratic society. It is determined that an important direction of the state's activity is the duty to support and ensure the protection of the rights and legitimate interests of a person and a citizen in every possible way, which is partially achieved through the activities of the bar. For business, tax and customs disputes are one of the most difficult and confusing categories of cases, where the help of an experienced lawyer is necessary. The peculiarity of such disputes is that they are initiated to appeal the decisions of both the State Tax Service of Ukraine and the State Customs Service of Ukraine - bodies that fill the lion's share of the State and other budgets of our state. Undoubtedly, a lawyer as a professional defender and representative of the client's interests is directly interested in resolving the case in favor of the defendant. To this end, the legal status of a lawyer is directly related to the resolution of conflicts in the public legal sphere (in particular, in the field of taxation and customs). At the same time, the separation of the legal profession from government structures allows the lawyer to more effectively oppose the interests of public entities and their administrative resources. Quite often, a lawyer acts as a specialist who is knowledgeable in the areas of tax and customs legislation, and also possesses certain leadership qualities that allow organizing a multifaceted approach to the goals and objectives set, demonstrating the ability to find the right way out of a situation that would satisfy the interests of both the taxpayer and the state. It has been proven that the legal profession, having no relation to the state apparatus or local government bodies, has the legal authority to oppose the interests of public entities and their administrative resources. It is the lawyer for tax disputes and customs disputes who is one of the key actors who, by taking the side of business, can balance the chances of a positive resolution of disputed issues, or, in extreme cases, at least help minimize the negative consequences of considering such cases.*

**Keywords:** lawyer, legal aid, customs, taxation, tax legal relations, customs legal relations, subject of tax legal relations, advocacy, administrative law, administrative legal regulation, tax